

OCMW tussen individu en structuur:
*Enkele uitdagingen voor het toekomstige sociaal werk-
onderzoek in Antwerpen*

Peter.Raeymaeckers@ua.ac.be

Structuur

- Historiek
- Het OCMW onderzocht
  - Cliëntperspectief
  - Methodisch perspectief
  - Organisatieperspectief
- Discussie

Mary Richmond & Jane Adams

CANON
SOCIAAL WERK VLAANDEREN

<http://www.canonsociaalwerk.be>
Universiteit Antwerpen

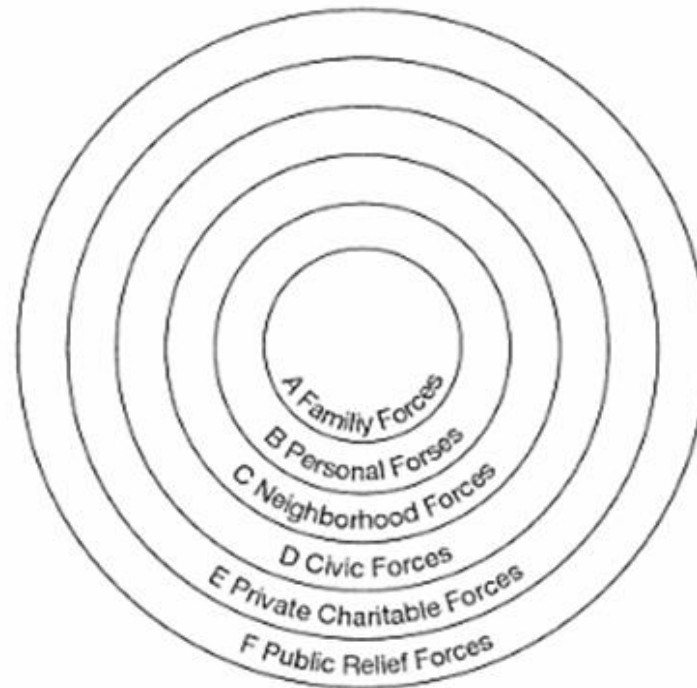
Mary Richmond

- Mary Richmond
  - Geboren in 1861 te Baltimore
  - Groeide op in een periode van ongekekende groei in de Verenigde Staten: positief veranderingsklimaat
  - Tegelijkertijd: depressie en werkloosheid; sommige groepen waren sterk achtergesteld
- Begon haar levenswerk in de COS: Charity Organization Society in Baltimore

Mary Richmond

Person-in-situation:
cirkeldiagram

'Diagram of Forces with Which the Charity Worker may Co-operate (uit: Weil en Karls, 1985).

Jane Adams

- Kritiek op individuele hulpverlening van liefdadigheidsinstellingen: er moet aan de oorzaken gewerkt worden
- Settlement house: Hull House
  - Gemeenschapscentrum
  - Actiecentrum
  - Gericht op sociale en maatschappelijke strijd

Jane Adams

Jane Adams

- Hull house biedt:
  - cursussen
  - toneelvoorstellingen
  - muziekuitvoeringen
  - feesten
  - maar ook vergaderruimte voor stakers en nieuwe vakbonden (naaisters in de kledingindustrie)

Actie: naaisters betalen veel te hoge huren voor kleine kamers: Hull House sticht een coöperatief woonhuis voor vijftig meisjes.

Het OCMW!!!

OCMW

- OCMW: Openbare Centra voor Maatschappelijk Welzijn
  - OCMW-wet (1976) artikel 1: “(...) eenieder in de mogelijkheid te stellen een leven te leiden dat beantwoordt aan de menselijke waardigheid”
  - Wet op het recht op Maatschappelijke Integratie (2001): activering van leefloongerechtigden

OCMW als casework

- Financiële hulpverlening
  - Naast formele criteria: verblijf, nationaliteit, leeftijd & activering
  - Sociaal onderzoek: behoefte moet worden vastgesteld meestal op basis van een huisbezoek
- Materiële hulpverlening: huurtoelage, kledij, tandverzorging enz....
- Budgethulpverlening
- Psychosociale hulpverlening
- Thuiszorg

Onderzoek naar OCMW's

- Cliëntperspectief
- Methodisch perspectief
- Organisatieperspectief

Cliëntperspectief

- Moeilijke toegang tot het OCMW-aanbod:
  - Schaamte, isolement en negatieve ervaringen
  - Administratieve procedures en complexe regelgeving
  - Communicatie tussen cliënt en hulpverlener
- (Sannen, 2003; Driessens, 2003; Dierckx, Geerts & Van Dam, 2012; Van Robaeyns & Driessens, 2011)

Vraag?

- Hoe verwezenlijken we in het OCMW een laagdrempelige hulpverlening op maat?

Vraag?

- Hoe verwezenlijken we in het OCMW een laagdrempelige hulpverlening op maat?
  - Methodieken
  - Ondersteunende organisatiecontext
  - Netwerken

Methodisch perspectief

- Het inzetten van methodieken:
  - Empowerment (Tine Van Regenmortel)
  - Bindkracht (Kristel Driessens)

Empowerment in OCMW's

- Onderzoek in het OCMW van Genk
  - Positieve hulpverlening
  - Integrale hulpverlening
  - Participatie
  - Gestructureerde hulpverlening
  - Gecoördineerde hulpverlening

Empowerment in het OCMW

- Groepswerkingen: opvoeding en gezond koken, fietsen ...
- Belang van empowerment in de budgethulpverlening: gevoelens van schuld en machteloosheid

Bindkracht in het OCMW

- Vier goede praktijken
- Bevraging van alle geledingen: voorzitter, secretaris, maatschappelijk werkers en coördinatoren, cliënten groepen
- Hoe kunnen we op het niveau van het OCMW de krachtlijnen van Bindkracht ondersteunen
- Eind januari wordt het rapport voorgesteld

Organisatieperspectief

- Beschrijvend: Op welke manier werken de Vlaamse/Belgische OCMW's? Zijn er verschillen tussen OCMW's?
- Verklarend:
  - Vanuit de hulpverlener
  - Vanuit de bredere OCMW-context

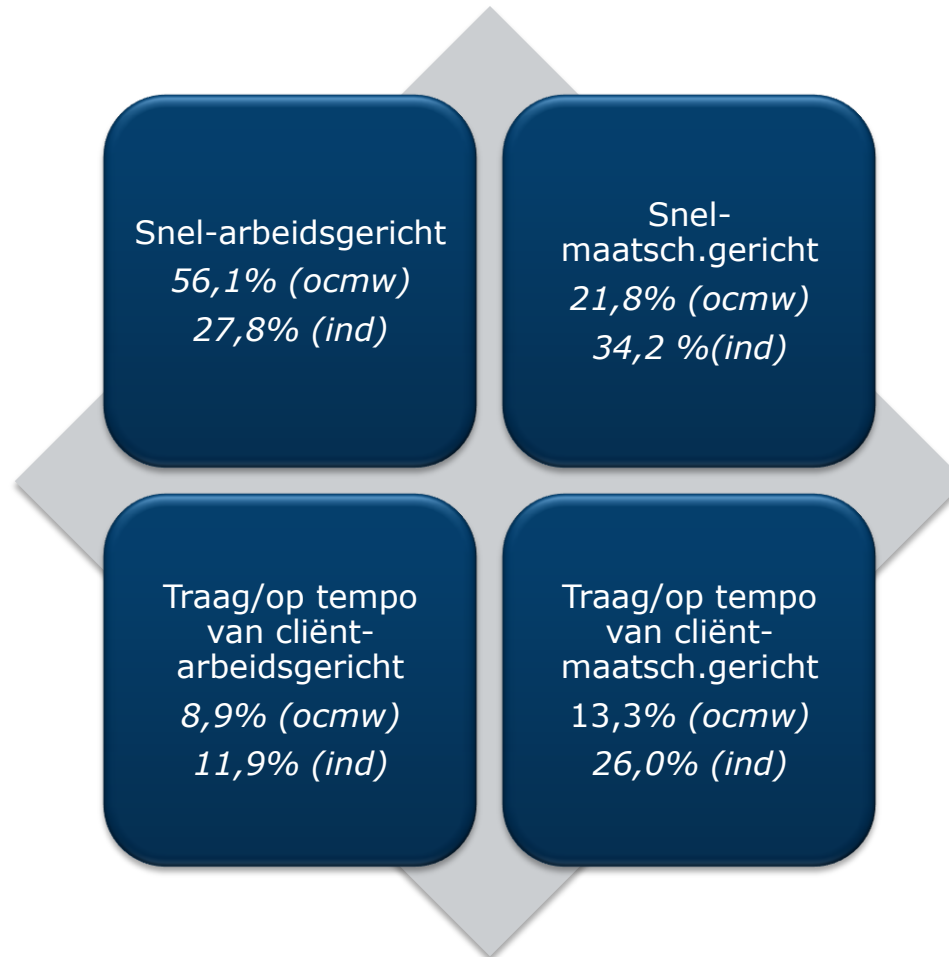

Beschrijvend

- Hermans (2005)
  - ***Inertie-type***: weinig inspanningen om te activeren
  - ***Discipline-type***: uitstroom van de cliënt primeert op een duurzame integratie van de cliënt
  - ***Integratie-type***: verhogen van de sociale integratie van de cliënt. Werken op maat van de cliënt

Dehertogh & Grymonprez

	Disciplineren	Emanciperen
Doelstelling	<p>Betaalde arbeid is de norm</p> <p>Verstrekken van financiële hulpverlening</p> <p>Uitgesproken controle opdracht</p> <p>Activering: betaalde arbeid is de norm</p>	<p>Hulpverlening op maat van het individu</p> <p><i>Activering: «elke inspanning om zijn of haar situatie te verbeteren»</i></p>
Begeleiding	<p>Straffen en belonen</p>	<p>Aansluiten bij noden, behoeften en wensen van de cliënt</p> <p>W²: welzijns en werktrajecten</p>

Organisatieperspectief

- Hulpverlener: invloed van de organisatie
- Context van het OCMW: netwerken

Organisatieperspectief

- Hoe zorgen we voor een versterkende organisatiecontext voor de hulpverlener?
- Transformationeel leiderschap: supervisie
- Belang van relaties tussen collega's
  - Intervisie
  - Ondersteuning
- Participeren in de beslissingen over cliënten
- Raeymaeckers & Vranken (2009);
Raeymaeckers & Dierckx (2013)

Organisatieperspectief

- “Een netwerk is een systeem van sociale dienstverlening dat een meerwaarde kan bieden aan een populatie geconfronteerd met diverse noden, op een manier die niet kan bereikt worden door één enkele organisatie” (Provan & Milward, 2001)

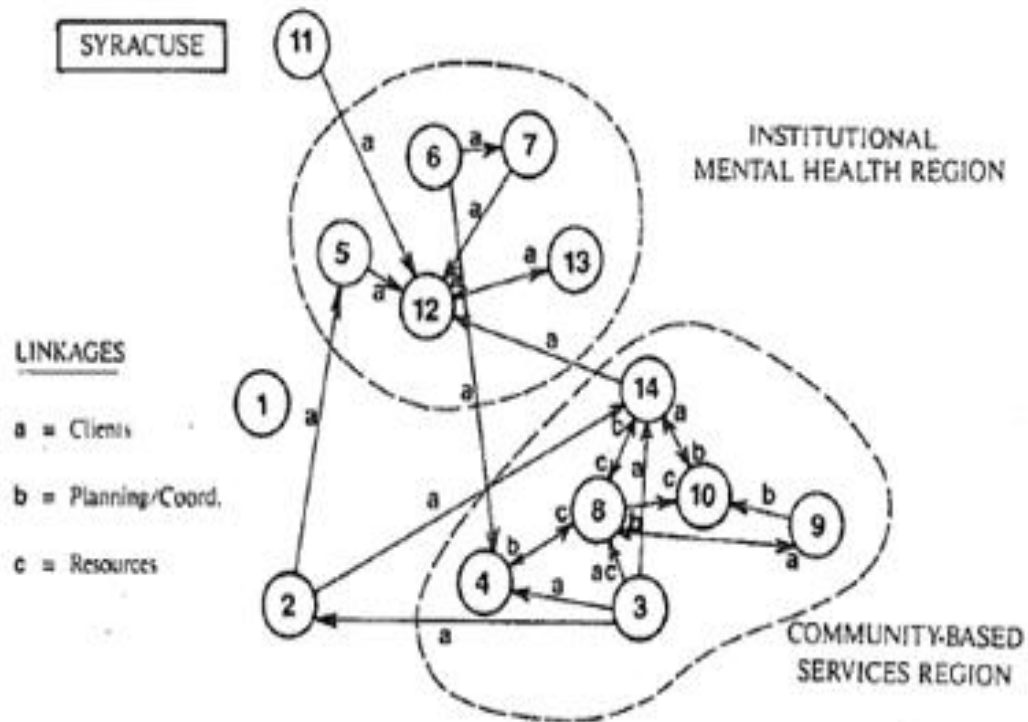

Wanneer werken netwerken?

- Integratie van netwerken
- Elke organisatie:
  - Is met elke andere organisatie in het netwerk verbonden
  - Verkrijgt informatie, kan vlot cliënten doorverwijzen en ondervindt meerdere mogelijkheden om te overleggen rond concrete cliëntcases
- Op het cliëntniveau:
  - Continuïteit
  - Toegankelijkheid
  - Hogere responsiviteit naar specifieke cliëntsituatie

Wanneer werken netwerken?

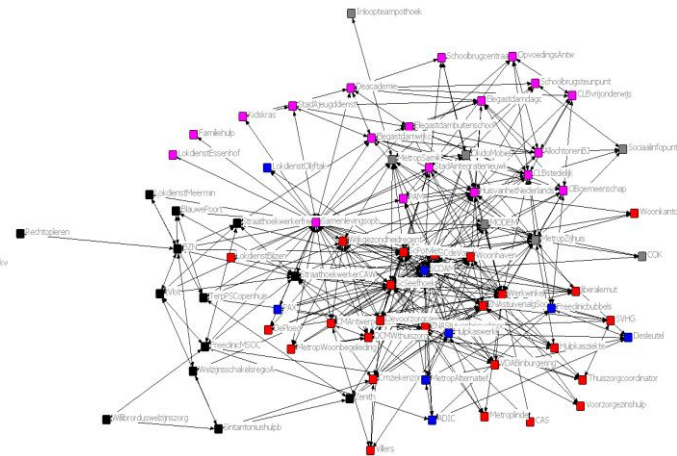
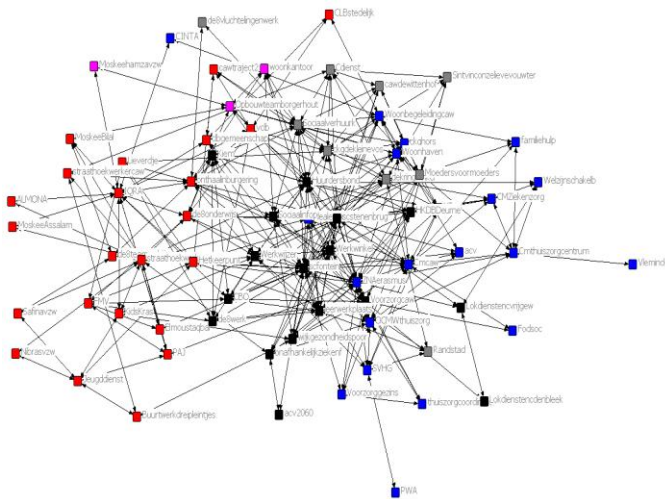
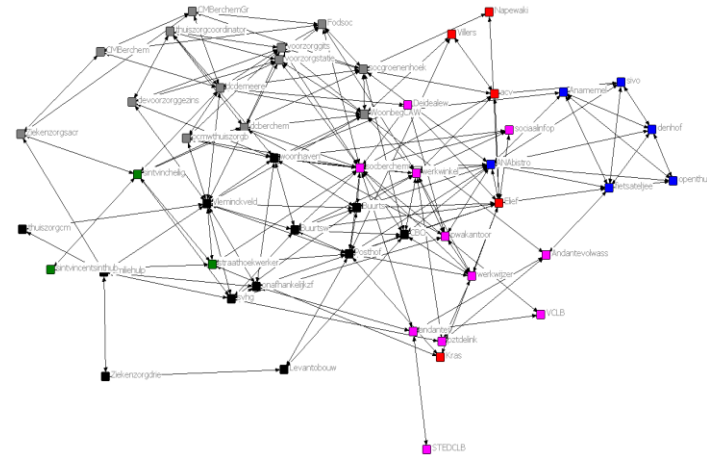
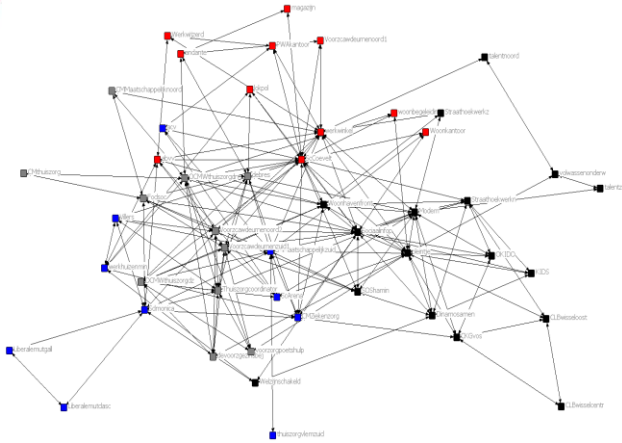
Afbakening

- Afbakening van netwerken
  - Geografisch: op het niveau van Antwerpse districten (Deurne, Berchem, Borgerhout & Antwerpen-Noord)
  - Functioneel: organisaties die werken met cliënten met een leefloon
  - Relationeel: informatie uitwisselen, cliënten doorverwijzen en caseoverleg

Resultaten

1. In welke mate zijn netwerken tussen hulpverleningsorganisaties geïntegreerd?

Resultaten

+

- Deurne
- Antwerpen-Noord

+/-

- Borgerhout

-

- Berchem

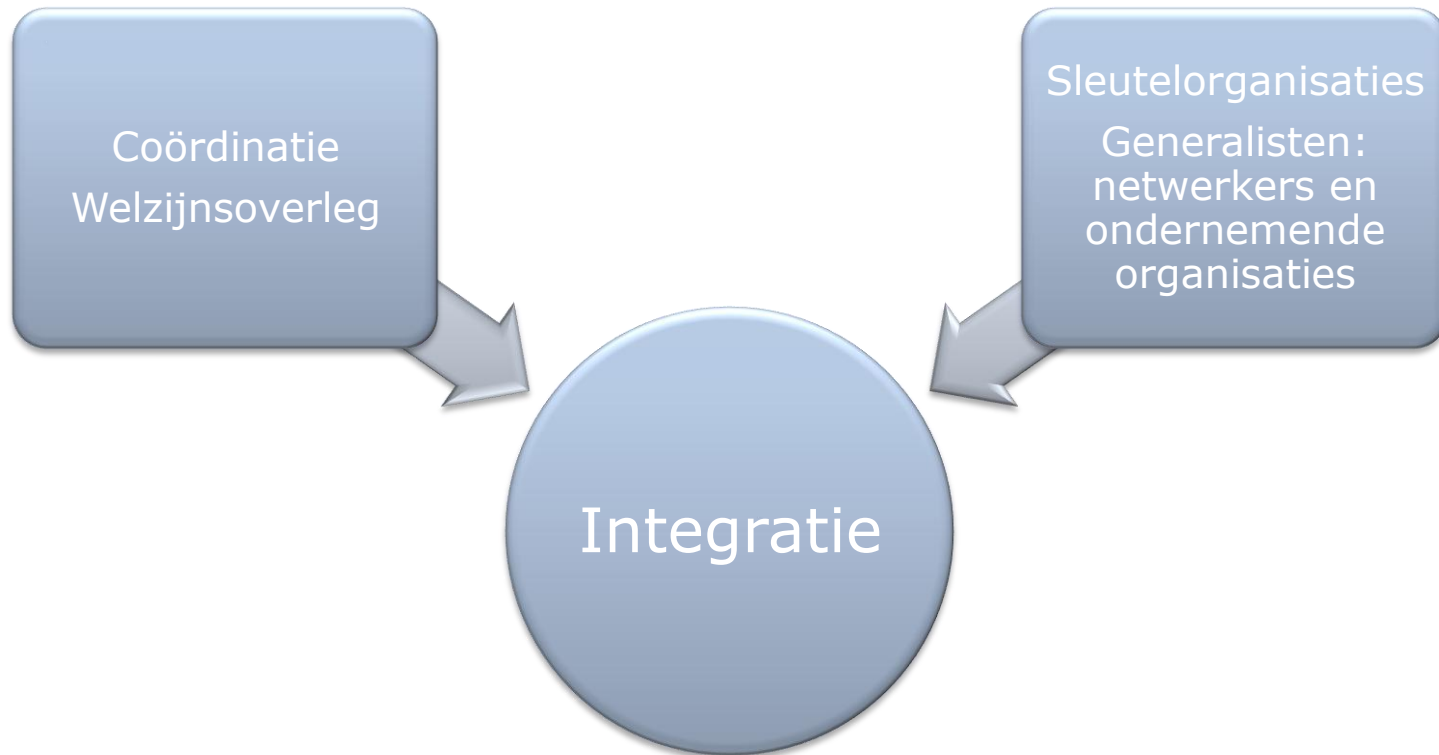

Resultaten

2. Hoe kunnen we de integratie van netwerken tussen hulpverleningsorganisaties verklaren?
  - Verklarende sociale netwerkanalyse
  - Kwalitatieve interviews

Besluit

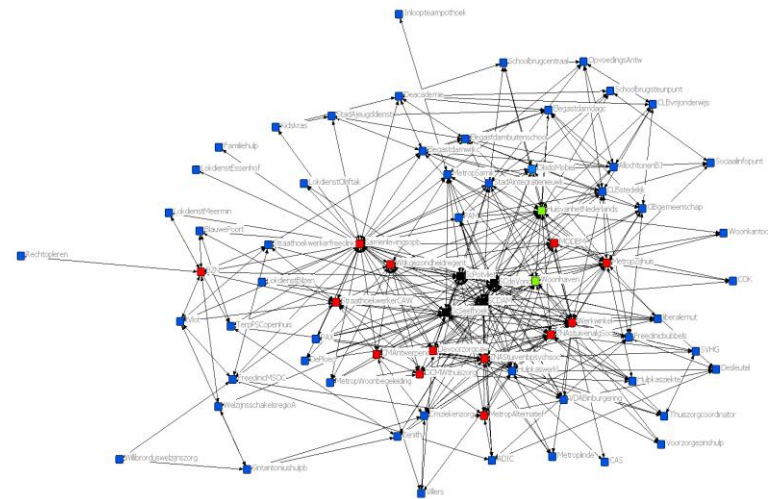
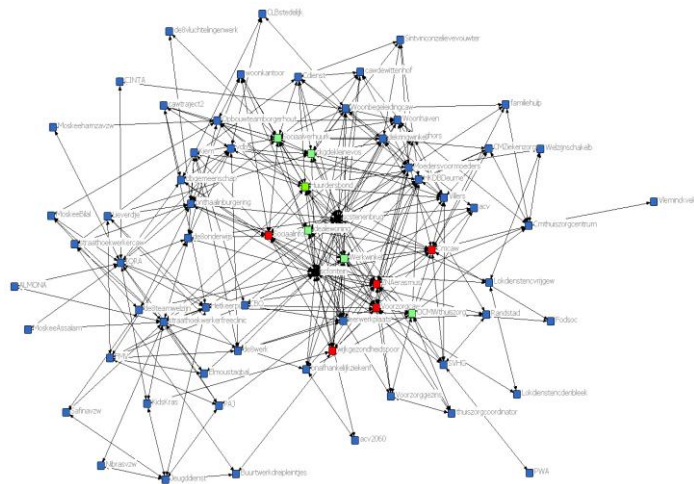
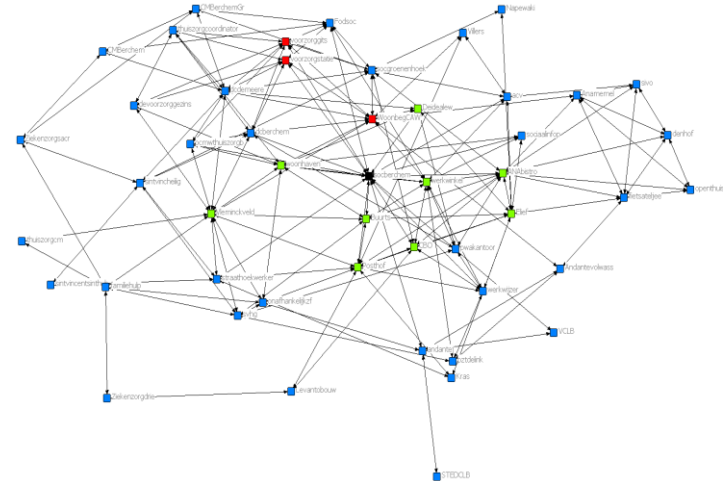
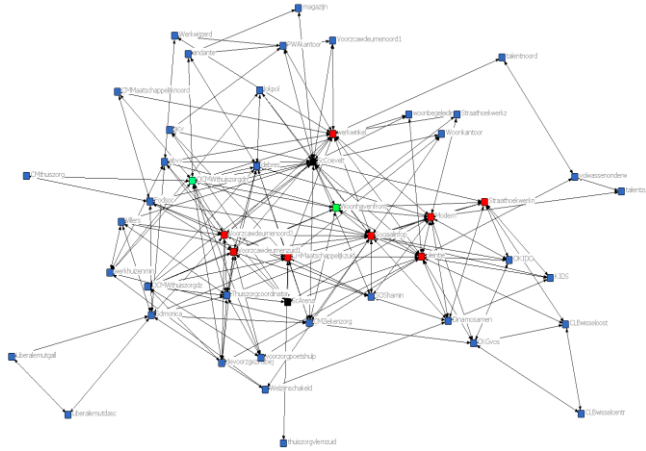
Sleutelorganisaties

- Sleutelorganisaties: op strategische en invloedrijke posities in het netwerk
- Onderscheid tussen organisaties met een generalistische of een specialistische domeinafbakening
  - Generalisten: holistisch perspectief op cliënten, werken op verschillende probleemdomeinen of hulpvragen
  - Specialisten: specialiseren zich in één probleemdomein of hulpvraag

Sleutelorganisaties

- **Generalistische netwerkers**
  - Laagdrempelig onthaal, vraagverheldering, doorverwijzing en toeleiding naar specialistische organisatie
  - Sociaal infopunt, intakers van sociale centra, buurthuizen met onthaal, Mutualiteiten
- **Generalistische begeleidende organisaties:**
  - Netwerkers + intensieve begeleiding
  - Modem

Sleutelorganisaties

- Coöperatieve strategieën
  - Contextualiseren
  - Ondersteunen van de cliënt
  - Onderhandelen

Conclusie

- Laagdrempelige OCMW-hulpverlening op maat van de cliënt
  - Methodieken (Bindkracht & Empowerment)
  - Versterkende organisatiecontext
  - Sterke netwerken

- Maar?

Mary Richmond & Jane Adams

- Dit debat:
  - Aanbevelingen voor een toegankelijke hulpverlening in Antwerpen?
  - Wat is de rol van het OCMW voor een toegankelijke hulpverlening in Antwerpen?